

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Compendium Sacrorvm Ritvvm Et Caeremoniarvm

Vinitor, Gerlacus

Coloniae Agrippinae, 1656

Caput X.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9459

ti, debitâ Clericali Tonsurâ, sacrisque vestibus juxta Ordinem quique suum ab aliis sint distincti, nec unquam à Sacerdote, cui inserviunt, ne quidem ut Chorum cantu juvent, recedant sed ad finem Sacrificii eidem ad Altare assistant, aut si Celebrans sedeat, hinc inde utrumque ejus latus confidentes claudant. Assistant autem locis & modo in Rubricis Missalis Romani vel Cæremoniali Episcoporum præscriptis, cum omni vultus maturitate, modestia morum, & gravitate, ut ne se invicem quidem, nisi ministerii duntaxat sui causâ, multò minus alios aut Clericos aut Laicos vagis & curiosis oculis vel aspiciant vel alloquantur. Si quis autem in hoc vel discessu ab Altari, vel alio quovis modo peccaverit, ab Ecclesiarum Prælati, Decanis, & Superioribus, quorum est hujusmodi excessus & culpas corrigere, severe pro ratione delicti, juxta decessoris Nostri Sifridi Archiepiscopi Coloniensis Statuta puniatur; acrius tamen quàm mitius, ut pœna unius cæteri facilius emendantur.

c. hoc quoque de consecrat. dist. 1. Statuta Conradi Archiepiscopi Colon. c. 7 pag. 11. & 12. sub fin. Concil. Provinc. Colonien. Sub Henrico Archiepiscopo Colon. cap. 11. pag. 87. Statuta Guilielmi Archiepisc. Colon. §. 15. pag. 151 & Friderici Archiepiscopi Colon. cap. 45. pag. 215. col. 2. & sequen Concil. Provinc. Colon. sub Hermanno s. post. 3. cap. 27. pag. 362. col. 2.

CAPUT X.

§. I. **C**VM sancta Mater Ecclesia Catholica Apostolica Romana, Spiritus sancti instinctu non sine gravi & justa ratione singularis Dominicis & Festis diebus, singula ac peculiariter assignaverit officia, mos ille admodum est improbandus, quem imperitia cantus, ac librorum defectus in his partibus genuit, nempe quod diebus Dominicis inter Festum Pas-

Officia Dominicalia propria retinenda in Sacrificio.

chæ & Pentecostes, omisso proprio Dominica
 diei officio, Missa diei Resurrectionis Domi-
 nicæ: & à festo Pentecostes usque ad Adven-
 tum Domini alternis vicibus, vel de Sanctissi-
 ma Trinitate, vel de sancto Spiritu canteretur;
 indeque fiat, ut ex frequenti & nimia repeti-
 tione Divina vilescant Officia, ac præcipitã
 quadam cantandi consuetudine, magnã vocum
 confusione, magis astantes offendant, quàm
 voce ac tono gravi ad dolorem peccatorum &
 amorem Dei permoveant. Ad tollendam hanc
 corruptelam, omnibus ac singulis Ecclesiarum
 Civitatis & Archidiaecesis Nostræ Abbati-
 bus, Præpositis, Archidiaconis, Decanis tam
 Collegialibus, quàm Ruralibus, aliisque Præ-
 latis, Pastoribus, Vice-Pastoribus, Superiori-
 bus, Rectoribus, Cantoribus, Custodibus, Lu-
 dimagistris, & aliis quibuscunque, quorum est
 eam emendare & abolere, in virtute sanctæ
 obedientiæ præcipimus, ut non obstante con-
 traria fundatione, institutione, consuetudine
 etiam immemorabili, deinceps Dominicis &
 Festis diebus Sacrum summum fiat de Officio,
 quod occurrit, neque ejus loco Missæ votivæ,
 aut pro defunctis peragantur: ita ut Missæ
 quotidianæ reliquo diei Officio respondeat per
 annum, & ferialibus vacantibus non aliud
 quàm proprium illius diei Dominicæ Offi-
 cium, quod in illam septimanam ac diem inci-
 det, curent decantandum; Rubricas etiam, si
 quæ fortè in quibusdam Missalibus aut libris
 ordinem solennium Missarum servandum præ-
 scribentibus, huic mandato contrariæ reperi-
 antur, ex hujus decreti Nostræ sententia ac vo-
 luntate quamprimùm expungant & corrigant:
 ita ut in dicendis vel cantandis Missis servetur
 ordo Breviarii; ac proinde Missa quotidie,
 præ-

præsertim verò diebus Dominicis, cum diei Officio conveniat; Missæ autem votivæ, quæ pro Sacerdotis pietate quocunque die, excepto Dominico, per hebdomadam, quando Festum duplex non occurrit, dici possunt, passim sine justa causa non legantur.

*s. 2. de celebrat. Missæ Consil. Provins. Colon. sub Her-
wanno 5. part. 2. cap. 16. pag. 352.*

§. 2. Celebraturi Missam, nullâ aliâ, quam majori Hostia utantur: & quia intelleximus quosdam Sacerdotes ex crassa ignorantia unicam duntaxat Hostiam, quam imponant Monstrantiæ seu Hierothecæ consecrare, veteri, quæ in ea fuit, in Sacrificio consumpta; ad integritatem autem Sacrificii, Oblatio, Consecratio, & ejusdem Corporis & Sanguinis sumptio pertineant, idè ad conservandam Sacrosancti Missæ Sacrificii integritatem, districtè mandamus, ut quotiescunque erit Hostia, quæ Monstrantiæ imponatur, consecranda, Sacerdos celebraturus duas majores Hostias consecreret, alteram ut sumat, & alteram Hierothecæ sive Monstrantiæ imponat; licet enim idem planè Corpus Domini Hostia nuper & nunc consecrata contineat, non tamen eadem sunt utriusque species.

e. relatum de consecr. dist. 2.

§. 3. Verus verò Hostia à Celebrante exempta ex Monstrantiâ seu Hierotheca, vel statim cum ea, quam ipsemet consecravit, Hostia, vel in ipsam Calicem, si auræ humiditate elanguat, injecta, cum Sanguine, vel certè (quod satius est) post sumptum Sanguinem Christi, antequam se abluat, sumatur, vel seponatur, à Celebraturo sequenti die modo jam dicto consumenda. Extra octavam Festi Corporis Christi, qua durante eadem Hostia poterit in

Hostia in
Sacro.

Eius in Mon-
strantiâ ex-
posita usus.

Monstrantia sive Hierotheca remanens post diei octavæ similiter consumi. Hierotheca autem, durante dictâ octavâ collocetur in Tabernaculo Sacratissimi Sacramentis; quod si ejus non sit capax, extrahatur sacra Hostia, & in Ciborium, Calicem, seu Pixidem reponatur; nunquam verò dicta Hierotheca seu Monstrantia cum sacra Hostia in armarium, Sacristiam, vel alium locum minus decentem, vel non satis munitum referatur.

Vinum ad consecrandum adhibendum.

§. 4. Ex Concilii Florentini definitione constat Materiam Sanguinis Christi esse vinum verum naturale de vite, aquâ modicissimâ, & nullis aliis permixtum liquoribus; idè quod ad Sacrificium adhibetur sit incorruptum, purum, ac tanto dignum mysterio, & singulis ut minimùm octiduis renovetur, ne ace scat; cui ulla alia liquida misceri subinde preceabili pœna arbitraria vetamus: neque vino Rhenano Hispanicum temperetur, neque Hispanicum unquam in Missa usurpetur; nam experientia docuit hisce in regionibus, ejus nomine, sæpè liquorem è melle vel aromatibus confectum & decoctum accipi & distrahi, de quo infra redibit dicendi locus.

Eugenii 4. Papæ constit. 9. §. 12. Bullarii tom. 1. Conc. Trid. sess. 22. de Sacrificio Missæ cap. 7. infra part. 3. tit. 9. cap. 3. §. 6.

Mustum cavendum in sacris.

§. 5. Gravis porrò seu mortalis violatio reverentiæ censetur, in musto seu vino ex uvis recens expresso, idque propter ejus impuritatem, extra necessitatem, consecrare; proindè mandamus omnem omninò consuetudinem, si in aliqua Ecclesia adhuc vigeat, quâ uvarum primitiæ in Calicem expressæ, certo anni die consecrantur, abrogari.

et cum omne crimen in medio de consecrat. dist. 2.

§. 6. Quoties Sacerdos ex præscripto Missalis aut libri Ritualis genuflectet, non solum leviter incurvet ea, sed ut adorantes Deum vivum & verum *in Spiritu & veritate* decet, profundissimè usque ad terram sese in dextrum genu demittat, ut internam animi sui demissionem & adorationem externa hac reverentia Deo omnipotenti profiteatur.

*Genuflexio
sacerdotu.*

Ioan. cap. 4. vers. 23.

§. 7. Curent quoque Abbates, Præpositi, Archidiaconi, Decani tam Collegiales, quàm Rurales, cæteri que Prælati, Pastores, Vice-Pastores, & alii Ecclesiarum quarumcunque Superiores, quò ab offensa Dei sese liberent, ut, quæ à Provincialibus Conciliis sub decessoribus Nostri Hermannò V. & Adolpho III. Archiepiscopis Coloniensibus præscripta sũt, tandem aliquando post longam & diurnam negligentiam exequantur, & tam in summâ, quàm defunctorum Missæ Sacrificio, Epistola, Symbolum fidei, Præfatio, & Oratio Dominica, tanquam præcipuæ eorum, quæ in Missa canuntur, partes, Cantorum & Organorum concentu non mutilentur aut intercipientur, multò minùs reliquum decantandæ Missæ Sacrificium proximè post elevatam Hostiam lectione submissâ absolvatur, sed omnia ex integro distinctè, & articulatè cantantur. Nihil organo vel vocali cantui lascivum aut impurum admisceatur, omnisque cantus aliud non, quàm quod audientium corda in Deum rapere queat, personet. Invigilent quoque, ne concentus organi, vel nimia properatione, vel brevitate sua Majestati cultus Divini aliquid detrahat, aut Clero & astanti populo nimia protractione tædium aut fastidium

*Partes Saerè
per cantum
vel organa
non mutilanda.*

60 *Decreta & Statuta Maximiliani Henrici*
dium pariat; sed cantu Gregoriano reveren-
ter ac graviter servato, paulò diutius extenda-
tur.

*Concil. Provinc. cal. sub Herm. 5. part. 2. cap. 15. pag. 352.
Statuta Adolphi 3. Archiepiscopi Colon. titul. quæ in Eci-
cles. Cathedral. & Colleg. inquiri debeant. §. 48. & 51. pag.
481. & titul. quæ à Decanis tam colleg. quàm Rural. &
Pastoribus inquiri debeant §. 25. pag. 485.*

*In Canone
Missæ secre-
to vel alia
parte nihil
mutandum
& addendū.*

§. 8. Singuli etiam cujuscunque status, gra-
dus, conditionis, & dignitatis Sacerdotes, sa-
crum Missæ Canonem secretò pronuncient:
nihilque in eo seu alia Missæ parte etiam vel
pietatis vel reverentiæ causa, unquam addant,
demant, minuant, omittant, vel quocunque al-
io modo immutent, neque orationes, preces,
sequentias, aut Missas novas, à sede Apostoli-
ca non approbatas, dicant, sed illas duntaxat,
quæ Missali Romano, ac proprijs sanctorum
Patronorum Civitatis & Archidicæcesis No-
stræ Coloniensis Sacris ad Riturum Missalis Ro-
mani recognitis continentur.

*Concil. Trid. sess. 22. de sacrif. Miss. cap. 4. Statuta Adol-
phi 3. Archiepiscopi Colon. §. 22. pag. 485 supra hoc tit. cap.
§. 1. & seq. & hoc cap. §. 11.*

*Pulsus ad e-
levationem
gravis ad-
hibeatur*

§. 9. Elevato Corpore & Sanguine Domini
nostri Iesu Christi, in sacrosancto Missæ sacri-
ficio, pulsu tintinnabuli omnes Christi fideles
adorandi Dei in Sacramento verè & re ipsa præ-
sentis admoneantur, curentque Pastores Vice-
pastores, Concionatores, Catechistæ, Ludis-
magistri, aliique puerorum Sacrificantibus in-
servientium instructores, ut pulsus ille nihil
puerilis insolentiæ, vel gesticulationis præse-
ferat, sed soni sui gravitate & modestia Maje-
stati rei præsentis congruens decorem & atten-
tionem eidem conciliet.

*Statuta Sifridi Archiepiscopi Colon. cap. 7. col. 2. pag. 19.
sub fin.*

§ 10. V2

Archiepiscopi Coloniensis De SS. Missa. 61

§. 10. Ut pijs omnibus ad recolendam mortis & amoris Christi memoriam totus animus, omnesque vires internæ, nullo eos sono distrahente, penitus intendantur in omni summæ Missæ sacrificio altissimum, dum Corpus & Sanguis Domini nostri Iesu Christi elevatur, in canticis & organis servetur silentium, omnesque quotquot in Templo Clerici, cantores, organædi, custodes reperiuntur, cum ijs, qui organorum folles agunt, in genua procumbant, ac facie & animo ad sanctissimum Sacramentum conversi, Deum omni pietate adorent & venerentur: quem in finem, tum quoque campanæ majoris pulsu signum detur.

Statuta Adolphi Archiepiscopi Colon. tit. qua in Ecclesiis Cathedrali & Colleg. inquiri debeant §. 52 pag. 481.

§. 11. Sub gravi pœna arbitraria vetamus, ne in ulla deinceps Missa pro defunctis sequentia *Audi Tellus* sed eius loco *Dies ira Dies illa* iuxta Missalis Romani & novi Coloniensis præscriptum canatur. Neque sub finem Missæ defunctorum à quovis Sacerdote ulla detur benedictio, cum ea sit nota solennitatis; atque in Missalis Rubricis expressè prohibeatur. In reliquis verò nemo qualiscunque Sacerdos Sacrificans, quantumvis Prælatus, nisi jus mitræ & bâculi Pastoralis habuerit, & in Pontificalibus celebret, in fine Missæ tam privatæ quàm solennis sæpius quàm semel benedicat populum, sed unicum producens signum crucis dicat *Pater & Filius & Spiritus sanctus*, ad differentiam Episcopi, qui ter populum benedicit. Item nunquam ab Altari, nisi Evangelio S. Ioannis plenè lecto, recedat, neque dicto S. Ioannis Evangelio, vel alio, si dicendum fuerit, ullam det populo benedictionem, sed eodem, quo ad Altare venerit modo, recedat ad

sacra,

*Reverentiâ
& silentiis
summum
tunc obsequi
venerit.*

*Sequentiâ
Audi Tellus
benedictio
sub finem
Missæ & recessus ab Altari.*

62 *Decreta & Statuta Maximiliani Henrici*
sacrarium, sicut expressé Rubricis Missalis
Romani & novi Coloniensis præscribitur.

*Rubrica generales Missal. Rom tit. ritus celebrandi
Missam cap. 3. n. 1. in fin. & Missalis novi Col cap. 3. n. 4.
& cap. 12. num 6.*

*De dupli-
canda Missa
& Missis
siccis.*

§. 12. Extra casus jure permisso, & absque
expressa licentia a Nobis Nostrove Vicario
in spiritualibus Generali scripto obtenta, nul-
lus uno die duas Missas celebret, neque quis-
quam ad duas Missas una die celebrandas con-
suetudinem, sine Apostolica vel Archiepisco-
pali Nostra facultate sibi posse suffragari opi-
netur. Eadem lege Missas siccas, in quibus
Corpus Domini nec consecratur nec sumitur,
interdicimus, ac penitus abrogamus. Ideoque
qui deinceps Missam hujusmodi siccam, vel ad
purificandam Mulierem, vel celebrandum con-
jugium, vel ullum quempiam finem celebra-
rit, Nostram non effugiet animadversionem.

*c. relatum de consecr. dist. 2. c. sufficit de consecr. dist. 2.
e. consulisti de Missa celebratione Statuta Siffridi Archi-
episc. Colon. cap. 1 pag. 36. col. 1. §. nullus dicat. Henrici Ar-
chiepiscopi Colon. §. 12. pag. 102. Valtrami Archiepiscopi
cap. 7. pag. 114.*

*Discursus,
excursus &
fabula in
cæmeterio
sub sacro
rollenda.*

§. 13. Vbi is abusus irrepsit, ut pluribus simul in
eodem Templo in diversis Altaribus sacrifi-
cantibus, populus ab uno Altari ad aliud, dum
sacra elevatur Hostia, discurrat, vel ad oratio-
nem Dominicam aut pacem datam, perinde ac
si absolutum esset sacrificium, Templo egredi-
atur, planè antiquandus est: caveatur etiam
ne in Templis vel cæmeterijs, sub divino
præsertim officio, donec ad Hostiæ eleva-
tionem signum datur, deambuletur, neque sa-
cra Hostia eminens inspecta intermissa tan-
tis perambulatio resumatur, sub gravi pœna
ia

in Parochiali synodo Nostrove arbitrio certò infligenda. Ne populus etiam sub divino distrahatur, pauperes per Ecclesias Eleëmofinas petere non permittantur.

Infrà part. hãc 2. tit. 12. cap. 7. §. 1.

§. 14. Cùm inter Christianæ religionis My-
steria, Missa magnam contineat populi Chri-
stiani eruditionem, ut populus eorum, quæ in
ea leguntur & fiunt, ex sacris tum verbis, tum
Sacrificantis actibus notitiam ac gustum ali-
quem delibet, injungimus Parochis, Vice-
Parochis & quibuscunque aliis Sacerdotibus,
ut eam clarè, distinctè & articulatè legant ad
Offertorium usque, Secreta verò & Canon sub-
missè reciterur, reliqua verò quæ ad sacrum
Missæ officium pertinent, eadem pietate, at-
tentione, animiq; moderatione pronuncien-
tur, nec nimiũ præcipites, aut æquo tardiores
sint, majorem boni exempli & decori, quàm
proprii affectus rationem semper habeant.

Gravis &
distincta sit
sacrorum
verborum
pronuncia-
tio.

Suprà hoc tit. cap. 3. §. 4. Conc. Trid. sess. 22 de Sacri-
ficio Missæ cap. 5.

§. 15. Quod ut honestè fiat, semihoræ circi-
ter spatium Missis communibus necessarium
esse & sufficere arbitramur, nihilq; in eis etiam
pietatis gratia, unquam addatur vel mutetur.
Insuper Sacerdotes eam in vultu, moribus &
gestibus modestiam, in Cæremoniis peragendis
gravitatum inter Sacrificandum præferant,
quam tanti Mysterie Majestas requirit. Nec abs-
re fuerit eadem Mysteria & eorum Cæremoni-
as quãdoq; rudi populo sub Concione expli-
care, ut intellectus eorundem notitia imbutus,
voluntatè ad majorem pietatem inclinet, cū ig-
noti nulla sit cupido, præsertim, cū hoc tẽpore
pro-

Semihoræ
spatium ad
Missam
communem
sufficit.

64 *Decreta & Statuta Maximiliani Henrici*

prodierint libelli, qui sat accuratè omnes Sacri-
ficii Cæremonias, & crucis toties formandæ
rationes exposuerint. Cæterùm ne hoc Nostrum
mandatum aut per ignorantiam violetur, aut
secuturis annis intermoriatur, volumus, ut ty-
pis editum, in cujusque Ecclesiæ sacristia, alio-
vè patenti atque convenienti loco affixum, om-
nium intrantium & exeuntium oculis expona-
tur. In quorum fidem præsentis literas pro-
priâ manu Nostrâ subscriptas sigilli Nostrî ap-
pressionem jussimus communiri. Datæ in Oppi-
do Nostro Bonnæ die 24. Septembris 1611.

Maximilianus Henricus
Archiepiscopus Coloniensis

Loco † Sigilli

Vr. Georgius Paulus Stravius Episcopus
Ioppensis & Suffraganeus Coloniensis.

B. Holbæck;
Secretarius.